

Demokrata reformok az önkéntességnél

Mühlbeck Károly rajza

Két nemzedék

(Tölgyessy a Múcsarnokban. — Glatz a Szalónban.)

Tölgyessyt Glatztól húsz esztendő választja el. De nem profán kalendáriumi évek értendők itt, hanem a dupla-lénungosak, a háborúk esztendői. Glatz Oszkár 1872-ben született. Ebben az évben — sőt lehet, hogy ugyanazon az októberi napon, — toppant be Tölgyessy Artúr mint ifjú bécsi akadémikus Münchenbe. S éppen abban az évben és éppen ott csiszolódott a magyar műtörténet egyik legdrágább gyémántja: Szinyei-Merse „Majális“-a. E ragyogó színék örömtüzet jelentettek. Itthon azonban nem érték meg a távoli jelt. Ment minden a régiben.

Semmi nevezetes nem történt a millenáris esztendőig. Akkor Tölgyessy nyugodalmas műtermet tartott Budapesten a Lónyay-utcában és kellemes hangulatban tekinthetett vissza a Ráth-díjra és arra a három medáliára, amelyet Budapest, Székesfehérvár és Szeged juttatott neki. Arany, ezüst, bronz: akár mintakártyája lehetett volna egy fémjelző hivatalnak.

Más irányba tolta a sors éppen ekkor a fiatal Glatz Oszkár szekérét. Ki tudja miért, de úgy esett meg a dolog, hogy ez a szekér éppen Nagybányán állott meg. Arany van ott ugyan bőven, de nem azért, hogy abból számára medáliák veretessenek. Lónyay-utcai műtermekről sem lehetett ott álmodni. Volt egy pajta: ha megeredt az eső, ott szabad volt pingálni. Egyebekben műterem gyanánt szolgált Isten szabad egének az a kis darabja, amely éppen a Virághegyvet vagy a Rozsályt borította szép azúr kupolájával.

Nagybánya éppen a magyarok bejövételének ezredik évfordulóján látta a piktorok bejövetelét és sikeres honfoglalását. Réti, Thorma, Ferenczy, Grünwald, Hollósy kapitánysága alatt rátették kezüket a bányavárosra. És nagyon hamar kincseket aknáztak ott ki. A kincstalálók közt volt Glatz is.

Különös véletlene a sorsnak, hogy ama harmadik festő is, az élők legnagyobbika, éppen ebben az évben berukkolt Nagybányára. Szinyei, a jernyei öreg vadász, nemes vadat szimatolt Bányán. Jött tehát és elhozta piktor-lelkének fiatalságát a fiatal piktorok közé. Egy darab revolúció volt ő, természetes, hogy a húsz éven át alvó parázs lobbot vetett e fiatalság között. Hisz ezek olyasmit akartak, amit ő már megcsinált abban az évben, amikor a nagybányai Glatzot még pályából-pályába rakták s amikor Tölgyessy éppen érkezett a müncheni kursusra. Forradalma bizonyos legitim bélyeget kapott azzal, hogy éppen ekkor a magyar állam nagy cselekedetre határozta magát: megvásárolta a „Majalist“. Ne is beszéljünk róla, minő

megszégyenítő koldus-áron. A dereshaju összeesküvő az új sansculotte-ok közepette olyan kép, amely felejtethetlenné válik.

Glatz itt tanulta tudása legjavát. Életének szenzációi közt bizonyára a Bányán eltöltött nyarak lehettek a legélénkebbek. A friss és egyéni természet-kultusz, amelynek Nagybánya volt a főiskolája, függetlenné tette őt a mult sablonjaitól. Az ízig-vérig komoly tanulmány, e kör egyik legnagyobb erénye, végigkísérte őt pályáján mindmáig.

Míg így folytak a dolgok az egyik mesterrel, az alatt a másik tovább építette azt a stílust, amelyet egykor egy nagy mester, Mészöly talált ki. Tölgyessy fiatal kora sokkalta regényesebb Glatzénál. Kacziány Ödön csak az imént mesélte el a „Művészet“-ben, hogy a fiatal Tölgyessy minő diák-csinyeknek volt a hőse s mi módon szökött meg az iskolából, hogy találkat adhasson igazi múzsájának, a piktúrának. Glatz, a budapesti fiú, normálisan érte el pályáját. A szegedi Tölgyessyről azonban szinte azt mondhatnók, hogy a paletta futóbetyára volt. Kétszer megugrott a kalocsai jezsuita-konviktusból. Akkor aztán szülői felügyelet alatt tartották Szegeden s járatták vele a reáliskolát. Tölgyessy azonban kiszáglaszta Szeged terepének azt a pontját, ahol katedrai nyugtól menten a művészetnek lehet áldozni. Ez a pont Ozorai uramnak műhelye vala. S e műhely híres volt arról, hogy belőle kerültek ki a legragyogóbb cégtáblák. Bizonyos réalista jegyben élt itt a festészet, mert Ozorai uram elsősorban az igazságot kereste. Még pedig kétféle úton. Mert részint csak valódi görögdinnye nyomán pingálta meg a dinyés-sildet (persze mester és tanítvány egy óra múlva föllakmározta a modellt), részben pedig az igazságot a borban kereste s mert az ifjú tanítványnak is az igazság útján kellett haladnia, megésett, hogy a még zsenge Artúr négykézláb hagyta el leckéinek színhelyét.

A tanulmányok e menete élénk fejcsóválásra adott alkalmat a szegedi reáliskola szak-pedagógusai közt. Artúr kénytelen volt egy harmadik reáliskola falai közé zárkózni. Fölküldték Budára.

Az ifjú Tölgyessy az új miliőben tapasztalatok szerzésére indult. Végzetessé vált középiskolai pályafutására, hogy Pest-Buda minden nevezetessége közt leginkább a Nemzeti Múzeum képtára bilincselte le a figyelmét. A budai reáliskola falai e fölfedezés óta egyáltalán nem látták többé az urfit. A katasztrófa beállott. Tölgyessy negyedikben hagyta el, hűtlenül a polgári tudományokat. S ettől fogva festő.

E zajos ifjúságot nyugodt és a szép természetbe s a művészet gyöngyeibe való elmélyedés kora követte. Már 1875-ben kiállító művész. Népszerűsége nőttön nőtt. Sőt tipikus képviselőjévé lett annak az iránynak,

amely a nyolcvanas, kilencvenes években Budapesten uralkodott. S amelyet aztán fölváltott az a másik, amelynek képviselői közé Glatz Oszkár tartozik.

Csak ezeket a külső körülményeket kívántuk ezúttal elmondani. A két festő stílusát híven tolmácsolja ez a két kiállítás.

A két kiállítás különben nemcsak Tölgyessy és Glatz munkáit tartalmazza. A másodikon ugyanis hir-

telenül és váratlanul föltűnt egy új név: Glatz Öszkárné. Nagyon talentumos művésznőt ismertünk meg benne. Készen pattant elénk; tétovázás nélkül, erős tudatossággal, sőt eréllyel formálta gazdag színü csendéletképeit. Művészi pályafutásáról semmi jegyzetünk sincs. Nem tudjuk, hol s hogyan szerezte meg tudását. De egy művész-biográfiát mindig sikerrel pótol néhány oly kép, mint az övéi.

Lyka Károly